

Lauluisa pidas sünnipäeva

Inna Grünfeldt

(lühendatult *Virumaa Teatajast* nr 250 27.12.2003)

Kadrinlased lõpetasid tegudetiheda Kreutzwaldiaasta Lauluisa 200. sünnipäeval maailmaesietendatud näitemänguga noorest Kreutzwaldist ja kolmekeelse „Kalevipojaga”.

Eile Kadrina valla raamatukogus vaatajate ette astunud algupärandi „Aida Vidri vaadandus” autor Enn Mälgand ütles, et näitemäng Friedrich Reinhold Kreutzwaldi noormehepõlvest valmis mõne päevaga. „See sündis täiesti äraseletamatult,” tähendas Mälgand. Mõjutajate rolli mängisid õhtuti lehitsetud kirjanduslugu ja Gustav Suitsu raamat Kreutzwaldi noorusest. „Kreutzwaldi noorusaeg, mis otsustas tema saatuse, on seni jäänud suuresti avamata, “ arvas Lauluisa ellu ja loomingusse süüvinud Mälgand. „Olen Kreutzwaldi pool elu tasapisi lugenud. Ei tea, miks. On tõmmet.”

Vaadanduses, mis koosneb Aida-Vidri elus olulistest jutuajamistest, saab sõna seitse meest. Ainus naistegelane jäi mustandisse. „See on nagu laevas – riskantsetel momentidel pole hea, kui naised on juures,“ tähendas autor. Vaadanduse aitas kirjatähest elavaks Kadrina Rahvamaja näitering Harald Rahupõllu käe all. Anne Peäske sobitas juurde Veljo Tormise muusika. Peaosatäitja Roland Rand tunnistas, et Friedrich Reinhold Kreutzwaldi kui noore mõtiskleja roll oli temale kui tootsilikule tüübile pisut keeruline. „Saime hakkama,“ arvas Rand.

© MTÜ Neeruti Selts
Pargi 3
Kadrina 45201
e-post neerutiselts.mtu@gmail.com
kodulehekülg www.neerutiselts.ee
telefon 55525314

***Oli aasta 2003 –
Kreutzwaldi aasta***

Ain Suurkaev, Kadrina vallavanem 1999-2005, kommenteerib:

Idee autor oli Märt Meos, Kadrinast pärit näitleja. Selle võtsid kohe omaks Rakvere Teatri toleaeagne direktor Indrek Saar ja peanäitejuht Üllar Saaremäe. Majandamistegevused sai kanda Kadrina vald eesotsas Ain Suurkaevuga.

Neeruti Sadulamägi on aastakümneid teada-tuntud peopaik. Ometi oli see koht ka aastakümneid peopaigana kasutamata olnud. Idee jälle rahvas sinna lustima ja etendust nautima kutsuda oli väga sobiv Kreuzwaldi kui Kadrina kandist pärineva suurmehe 200. sünniaastapäeva tähistamiseks. Et pakkuda rahvale ooside ja järvede kauniduse nautimiseks rohkem võimalusi, korraldati autode parkimiskohast tegevusteni jalgsiretk gruppide kaupa asjatundja kommentaaride saatel. Toitlustamise eest kandis hoolt Viitna Kõrts Roman Kusma hoole all. Meenete müük oli Neeruti Seltsi ülesanne. Oma tööd ja kunsti näitas sepp. Korra eest kandsid hoolt abipolitseinikud.

Esikaane fotol skulptuur Kalevipoeg, mis rajati skulptor Aivar Simsoni alias Simson von Seakyl poolt ja rahva kaasabil 13.06.-13.07.2003 Neeruti mka-l samaaegselt Rakvere teatri vabaõhuetendustega Kalevipoeg.

© MTÜ Neeruti Selts toimetised A-546 2023

Kokku seadnud ja toimetanud Tiiu Uusküla.

Suur tänu meenutuste eest: Ain Suurkaev, Rein Saukas, Rein Sikk, Harald Rahupõld, Malle Nukk, Pearu Nukk.

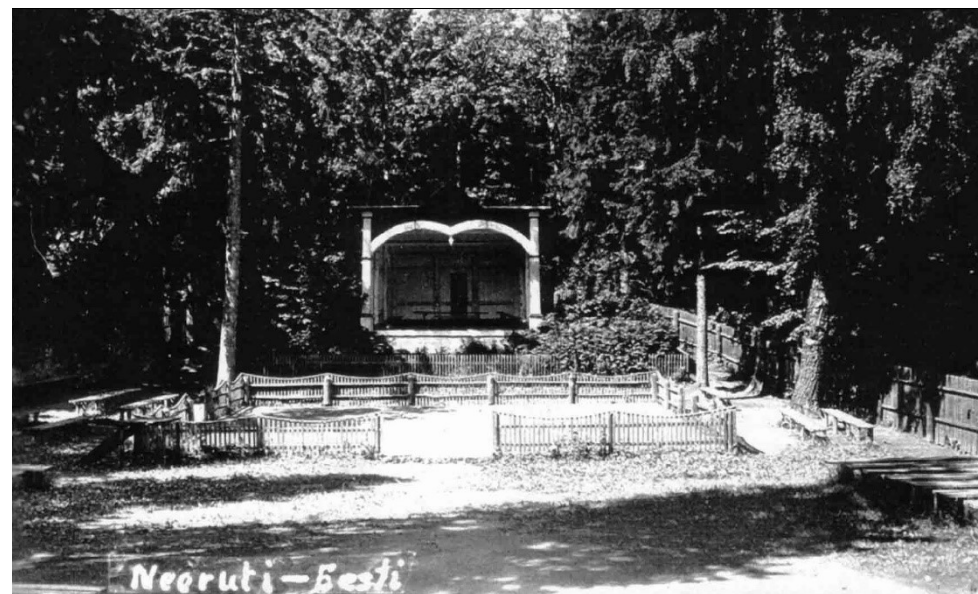
*LOODUSHOIDLIK,
KULTUURIPÄRANDIT AUSTAV
JA SÄILITAV, AKTIIVSET
ELLUSUHTUMIST POOLDAV
MAAILMAVAADE, SEE ON
NEERUTI SELTS*

NEERUTI SELTSI LOOMISE EELLUGU

Eduard Leppik, 12.06.2007

Lõik loo algusest

Neeruti Seltsi tekkimise eelmängus osales hulk isikuid ja sündmusi, muidugi teadmata, et saatus neile niisuguse rolli on määranud. Osa neist on praegugi tuntud ja teatud subjektid, osa aga juba unustusehõlma vajunud kadunukesed. Selle eelkäijate rivi eesotsas sammub Udriku koolmeister Toomas Uttendorf (24.04.1872-27.09.1924, Udrikus õpetaja 1906-1924), kes avastas Sadulamäe suurepärase sobivuse kooride ja orkestrite esinemiseks, mille kuulamiseks saabus publikut erirongiga isegi Tallinnast. Juba 1912. a alustas ta õpilaste abiga Sadulamäe ümbruse Kreutzwaldi pargiks muutmist. Mäele ehitati Vabadussõja lõppemise järel laululava ja tantsupõrand, mis võimaldas seal pidada mõningaid muidki pidusid. Aasta-aastalt ilmus Neeruti nimi ikka sagedamini peokuulutustele, ajakirjandusse ja raamatutesse.

SAATEKS JA SELGITUSEKS

Rein Saukas, Eesti Kirjandusmuuseumi folklorist 1970-2011

2023. aasta 19.–20. detsembril toimub Tartus Eesti Kirjandusmuuseumis 67. Kreutzwaldi päevade teaduslik konverents *Kilplasest ja kratist tehisintellektini: loodus, loovus ja tehnoloogia*. Ühtlasi tähistatakse sellega Lydia Koidula 180. ja F. R. Kreutzwaldi 220. sünniaastapäeva.

Juba eelnevast lausest saab järeldada, et Eesti Kirjandusmuuseum ja F. R. Kreutzwald ning tema pärand on palju aastakümneid käinud paralleelselt.

Vaadakem põgusalt silma ajaloo faktidele. 1953. a oli meie Lauluisa 150. sünniaastapäev, mida tähistati suurejooneliselt. See oli aeg, mil Kreutzwald oli üks väheseid Eesti suurmehi, kui mitte ainus, kellest oli võimalik põhjalikumalt kõnelda. Eesti Riiklik Kirjastus andis sel puhul välja tema teosed viies köites (kõik ühe ja sama aastanumbriga). Suure juubeli puhul sai Kirjandusmuuseumi ametlik nimi täienduse, nii et aastatel 1953–1990 oli see pikk ja pidulik: ENSV TA Fr. R. Kreutzwaldi nim Kirjandusmuuseum.

Muuseumi esimese direktori ja tol ajal käsikirjade osakonna juhataja Mart Lepiku eestvõttel alustati siis ka suurejoonelise Kreutzwaldi kirjavahetuse väljaandmist.

Kuueköiteline kirjavahetus ilmus aastatel 1953–1979 ja sai tunnustusena 1982. aastal riikliku kultuuripreemia, mis oli tol ajal suurim humanitaariaalne tunnustus Nõukogude Eestis.

Muuseumis sai Kreutzwaldi nime ka kahepäevane teaduslik konverents, esimene 1958. aastal ja nüüd, sel aastal juba järjekorranumbriga 67 kande. Nõukogude ajal oli konverentsi esimene päev alati 26. detsembril, s. o Lauluisa sünnipäeval. Kreutzwaldi päevad olid siis muuseumis alati tööpäevad, kui nad ka nädalavahetusele langesid. (Hiljem kompenseeriti puhkepäeval tööl oldud aeg vaba(de) päeva(de)ga.) Kreutzwaldi päevade konverentsid olid populaarsed, saal alati rahvast täis (muidugi, konverentse oli tol ajal üldse vähe.) Tavaliselt teise päeva lõpus olid nn läbirääkimised, kus esitati ka keerulisi küsimusi ja direktori jaoks kahtlasi seisukohavõtte.

1995. aasta jaanuaris valis Kirjandusmuuseumi nõukogu direktoriks viieks aastaks filoloogiamagister Krista Aru. Samal aastal kinnitas Eesti Teaduste Akadeemia Presiidium asutuse nimeks Eesti Kirjandusmuuseum.

Eelmine, suur ja tervet Eesti riiki hõlmav F. R. Kreutzwaldiga seotud üritus

toimus 19. detsembrist 2002 kuni 26. detsembrini 2003 ja seda nimetatakse Kreutzwaldi aastaks, patrooniks akadeemik ja kirjanik Juhan Peegel. Et Kreutzwaldi aasta avamine toimus Eesti Kirjandusmuuseumis, siis paratamatult tõusis sündmuste keskpunkti muuseum.

Direktor Krista Aru on kirjutanud niimoodi: „Kreutzwaldi aasta üks eesmärke oli näidata Kreutzwaldi tööde aegumatust, tuua tema tegevus, selle taust ja saavutatu taas aktiivse arutelu ja uurimise keskmesse. Seda eesmärki silmas pidades tahtsime sel aastal oma maja arusaamised ja tõlgendused Kreutzwaldist ja tema ajast viia Tartust kaugemale, Narvasse ja Haapsalusse, Rakveresse ja Võrusse. ... Sellest soovist ja vastutusest sündis rändnäituse idee.“

Rändnäituse *Kreutzwaldi sajand. Kalevipoeg* koostasid Marin Laak ja Kristi Metste Eesti Kultuuriloolisest Arhiivist (muuseumi osakond), kunstnikkujundaja oli Peeter Laurits ja trükitehniline teostus firmalt Seridisain. Näitust saatis raamat *Kreutzwald. Missioon. Tegelikkus*, mis ületas tavalise kataloogi mahu.

Rändnäitust esitleti Kirjandusmuuseumis emakeelepäeval, 14. märtsil 2003. Alates 15. aprillist kuni 15. detsembrini rändas näitus mööda Eesti suuremaid raamatukogusid: Rakveres, Kohtla-Järvel, Valgas, Viljandis, Tartus (linna- ja ülikooliraamatukogu), Narvas, Haapsalus, Võrus. Uuesti võis näitust vaadata Kirjandusmuuseumis 17. detsembrist 2003 kuni 30. jaanuarini 2004. Erilisena võib nimetada näituse eksponeerimist Kadrina raamatukogus 20. juunist kuni 15. juulini. Avamisel kõneles üks koostajaid Marin Laak. Kahtlemata oli näitus Kadrina tolle suve tähtsündmus.

Kreutzwaldi aastale Kadrinas pani punkti raamatukogus 26. detsembril toimunud nn tubateatri etendus, mis kandis pealkirja „Aida Vidri vaadandus“. Selle autor oli tolleaegne vallalehe Kodukant toimetaja Enn Mälgand. Etendus on säilitatud videosalvestusena ja tekst toimetisena A-532.

Käesolev trükis meenutab seda aega ja näitust kakskümmend aastat hiljem ning on pühendatud F. R. Kreutzwaldi 220. sünniaastapäevale. 2003. aasta tekstid on lugeja ette toodud originaalkujul.

Auväärt lugejal soovitan aga silma peal hoida aastalõpu kultuurikalendril, sest Kreutzwaldi kõrval meenutatakse mitmesuguste üritustega kindlasti ka Lydia Koidulat tema 180. sünniaastapäeval (24. detsembril) ja Friedrich Robert Faehlmanni tema 225. sünniaastapäeval (31. detsembril).

NEERUTI SELTSI KROONIKAST LOEME

KIRJANDUSMUUSEUMI RÄNDNÄITUS KREUTZWALDIST
Kadrina Raamatukogus 20.06.-15.07. 2003

20. juunil 2003

- Neeruti Seltsil olid külalised Eesti Kirjandusmuuseumist Tartus, Kreutzwaldi muuseumist Võrus, Kultuuriministeeriumist, ajalehest Sirp. Külastati Kadrina kirikut, lauluisa sünnipaika Jõeperes, Neeruti maastikukaitseala ning vabaõhuetendust Sadulamäel.
- Toimus näituse pidulik avamine külaliste osavõtul.

Näituse avamine
Kadrina
raamatukogus.
Naerusuine
kõneleja
on
vallavanem
Ain Suurkaev.

MONUMENT.EE ANNAB ÜLEVAATE

Heiki Koov

Kas ehitust alustati 13. juunil 2003? Lõplikult valmis kuju viimasel etenduse päeval 13. juulil 2003.

Neeruti Eesjärve kaldal Sadulamäel asuva Kalevipoja kuju autoriks on Seaküla Simson. Osaliselt kasutati materjalina siin toimunud teatrietenduse (Andrus Kivirähki „Kalevipoeg“) küllastajate kaasatoodud kive. Kive panid paika ka teatrikülastajad.

Kuju saamisloost on juttu ajalehes „Eesti Päevaleht“ <http://www.epl.ee/artikkel/393882>.

Artiklid ajalehes „Virumaa Teataja“:

27.03.2003 – intervjuu Kalevipoja kuju tegija Aivar Simsoniga (Simson Seakülast).

- Rakvere teater tegi Simsonile ettepaneku Kalevipoja kuju tegemiseks. Idee on nii tobe, et see väga meeldib skulptorile.
- Kuju tuleb magavana, kuid milline täpsemalt, seda on vaja teatrirahva ja Kadrina valla inimestega arutada.
- Kuju tuleb ca 5 meetri pikkune, munakividest, tehakse koos Hallmäe nimelise noormehega.
- Iga „Kalevipoja“ etenduse vaataja võtab kivi kaasa, mida kasutatakse Kalevipoja kuju tegemisel. Vald toob ka koorma kive.
- Kuju tegemist alustatakse juunis. Viimaseks etenduseks, mis toimub 13. juulil peab kuju valmis olema.

03.04.2003 – etenduse mitmed näitlejad on teada. Esietendus on 13. juunil. Samal ajal etendusega valmib Kalevipoja kuju.

14.06.2003 – foto etendusest, eeltöödest ja enne teatrietendust toimuvast rahvamatkast, toimub ka Kalevipoja kuju ehitus.

17.06.2003 – Kadrina Saunaklubi aitas kujule varbaid teha. Karta on, et kuju saab juba palju varem valmis, kui lubatud – 13. juulil. Võimalik, et Kalevipojale tehakse ka kaaslane.

26.06.2003 – teatrietenduse reklaam.

28.06.2003 – Neerutis peeti Kalevipoja mängud. Noorsportlased näitasid oma osavust rahvuseeposes tuntud aladel. Jõukatsumist said vaadata ka etendusele saanud teatrihuvilised.

01.07.2003 – laupäevast etendust vaatas rekordarv vaatajaid - 1100.

05.07.2003 – peaminister Juhan Parts tuleb etendust vaatama.

09.07.2003 – Neeruti kandi põhjalik ülevaade. Seosed teatrietendusega.

12.07.2003 – ülevaade Kalevipoja teatrietenduse olemusest. Foto etendusest.

12.07.2003 – karikatuur.

15.07.2003 – president Arnold Rüütel siirdas 13.07. Kalevipoja kujule südame (ühe naisküllastaja poolt kaasa võetud südamekujuline kivi). Viimast teatrietendust vaatasid mitmed tuntud inimesed. Kokku käis 15 etendusel 12056 inimest.

15.08.2003 – Kalevipoja kuju on valmis, aga kahjuks ei meeldi see paljudele inimestele. Skulptor ise on tööga rahul.

23.08.2003 – suvelavastustest (sh „Kalevipojast“).

23.09.2003 – noor näitleja Karl Mumm poseerib Kalevipoja kuju juures (artikkel on poolik).

04.10.2003 – Kalevipoja kuju foto ajalehe huumorilehel „Rakvere raibe“.

22.02.2011 – Kadrina saunaklubi saab kümneaastaseks. Foto saunaklubi liikmetest Kalevipoja skulptuuri tarbeks kive vedamas.

20.07.2011 – kultuuripärandi portaali www.e-kultuur.ee tutvustus, foto Kalevipoja etendusest. (Heiki: selle veebilehe asemel arendatakse nüüd veebilehte www.e-varamu.ee).

TEATER TARIS LAVA SADULALE

Andres Pulver

Rakvere Teatri suvelavastuse „Kalevipoeg“ tarbeks ehitatud pöördlava vedamisega Neeruti Sadulamäele oli lavameestel tükk tegemist.

Kunstnik Toomas Hõraku kujutluse vili on läbi raskuste mäe otsa püsti saadud. Foto: Avo Seidelberg

Vabaõhuetendusteks ei ole Eestis teadaolevalt varem pöördlava ehitatud, kuid XXI sajandi algus on selles suhtes teatrisse uusi tuuli toomas.

„Kui enne Stanislavskit räägiti näitlejateatrist ja hiljem lavastajateatrist, siis praegu võib Eestis hakata rääkima kunstnikuteatrist,“ kinnitas Rakvere Teatri peanäitejuht Üllar Saaremäe. „Toomas Hõrak ehitab meil siin mäe otsa pöördlava, Iir Hermeliin laskis aga Linnateatris „Kaotajate“ jaoks lausa betoonist lava valada,“ arutles Saaremäe edasi. Vana *Trabant* aitas lava mäe otsa.

Kunstnik võib küll uhke ja keeruka lava välja mõelda, lõplikult teostab asja ikkagi teatri tehniline personal. Sedapuhku on nad asjaga väga hästi hakkama saanud, sest Toomas Hõraku sõnul vastab Sadulamäele püsti aetud pöördlava sajaprotsendiliselt tema ettekujutusele.

Lava ehitamisega tehti algust juba märtsi lõpul. „Kunstnik tegi eskiismaketi, insener-tehnilised küsimused lahendasime juba üheskoos,“ pajatas teatri lavastusala juhataja Tiit Kalm. Valmis ehtasid lava aga Rakvere Teatri puusepad Janek Levin ning Aare Vilba.

Mai teisel poolel hakati osadeks lahti võetud lava jupphaaval Sadulamäele vedama. „Neli tööst tööpäeva läks lava püstipanekule,“ rääkis lavameister Ivar Villers. Tegelikult kulus aega rohkemgi, sest vihm ei lasknud tööd järjest teha.

Mäe otsa veeti Villersi hinnangul kokku umbes kolm tonni kaaluva lava detailid keeruka vintside süsteemiga. Suurt abi osutas seejuures ka teatri teenekas *Trabant*-buss.

Kõige keerukamaks lavaks ei kipu Villers Kalevipoja pöördlava aga hindama. „Paralleele võiks töömahtude poolest tõmmata Dracula lavaga linnuses,“ arvas lavameister.

„Vaeva on nähtud päris roppu moodi, aga tulemusega võib rahule jääda,“ ütles Villers ja lisas, et heale tükile on hea ka lava ehitada. „Siis suhtud naelalöömisesse ka nagu rohkem hingega kui mingisuguse poolkõva asja puhul.“

Kalevi poeg valvab Kalevipoega. Neeruti kõige teenekam lavaehitaja ja Rakvere Teatri ainuke Kalevi poeg Valdeko Korkma on Sadulamäele „sisse kirjutatud“ juba alates 21. maist ning pole vahepealse aja jooksul sealt minema pääsenudki.

„Keegi peab siin valvama ja uudistajaid eemale peletama,“ selgitas Korkma, kes oma sõnul linna eriti ei igatsegi. Lavameister Villers lubas aga oma käealuse siiski üheks päevaks vabaks lasta, et too ennast vahepeal ilmaeluga kurssi saaks viia.

Uudistajaid pidi Sadulamäel käima aga poolesaja ringis päevas. „Öösiti on siin päris rahulik, ainult sääsed ei taha asu anda,“ rääkis Korkma, kes metsa minnes õnneks suured Offi-varud kaasa haaras. „Puuke pole õnneks näinud,“ lisas ta.

Etenduses kahes pisirollis kaasa lööv Korkma peab Sadulamäele jääma vähemalt 13. juulini. Ivar Villers lubas talle linnast õnge organiseerida, sest kohe Sadulamäe jalamil on ju järv, kust kalamehed iga päev kopsakaid kalu välja tõmbavad. Korkma arvas, et mõnel hommikutunnil võiks ka ise proovida.

Publik peab aga veel vähemalt kuus päeva kannatama, et Sadulamäele püstitatud ilmaimet täies tööhoos oma silmaga kaeda, sest Rakvere Teatri Kalevipoja esietendus on 13. juuni õhtul.

PÖÖRDLAVA

Umbes 3 tonni kaaluga lava peamiseks kandemehhanismiks on GAZ 53 esisild. Lava ehituseks on kasutatud 3 tihumeetrit prusse, hulk laudu, väga palju paksu vineeri ja plastikut. 12 rattaga lava kasutab pöörlemiseks inimjõudu, sest Sadulamäel puudub elekter.

Samal teemal:

Kalevipoega mängib Anti Reinthal 2003-04-03

Rakvere Teater ootab inimestelt munakive 2003-04-29

Neeruti saab teatrivalmis 2003-05-15

RAAMATUST MINU VIRUMAA LOEME

Rein Sikk

Neeruti Kalevipoeg on aga legendaarse Seaküla Simsoni ehk Aivar Simsoni taies, mille loomises on kaasa löönud sadu virulasi ja Virumaa sõpru, nende hulgas isegi ka president Arnold Rüütel isiklikult.

Selle Kalevipoja sünd oli sündmus, millele pani tegelikult aluse teatriühenduse R.A.A.A.M produtsent Märt Meos. Jah, just see Kadrinast pärit mees olla soovitanud sajandivahetuse aegsele Kadrina vallavanemale Ain Suurkaevule tuua kuulsasse Neeruti mägedesse üks paras patsahkam teatrit.

Aga millist siis? No eks Neeruti mäed, väidetavasti Kalevipoja hobuse neerud Virumaa maastikul annavad ise vastuse.

Nii jõutigi Rakvere teatrit tagant lükates või hoopis Rakvere teatri tagantlökkamisel selleni, et virulastel oligi korruga pihus Andrus Kivirähki „Kalevipoja“ käsikiri. Ja peas vemmeldas idee lavastada see kiiksuga kangelasepos just nimelt Neerutis, mägede ja järvede vahel. Oli juuni 2003. „Et Kalevipoeg on kogu rahva ja kogu Eesti asi, tahtsime, et iga vaataja tooks sinna midagi kaasa,“ on meenutanud edasist Rakvere teatri tollane kirjandusala juhataja Urmas Lennuk. Nii sündiski mõte etenduste kõrvalproduktina sündivast Kalevipoja kujust, kuhu igaüks saaks oma kivi lisada. Kujuriks ehk siis lähedalt ja kaugelt kaasatoodud kividest Kalevipoja kuju loojaks kutsuti isand Simson von Seakyl ehk siis Simson, otse naabervalla Seakülalt.

Praktikas käis siis selle taiese rajamine nii, et iga mees marssis ja iga naine marssis ja ka lapsed marssisid, oma kivi pihus, Neerutisse teatrietendusele, kus vurises segumasin ja isand Simson suunas väge. Patsutas kive loomulikult lisaks. Suunas kivikesi õigetele kohtadele Kalevipoja ihus.

Mõned kivid läksid just sinna paika, kuhu Simson suunas, teistega oli rahvamassi rüselamise tõttu nii, et võib-olla iga kivikene ikka 100% õigesse paika ei sattunud ka. Paraku.

Suure habeme ja veel suurema sõbralikkusega kunstnikuhärra ise Simson meenutas hiljem, et Neeruti Kalevipoega painanud äpardused alanud juba esimese etendusega, mis olnud mingi panga töötajaile reserveeritud. Nood pankurid olnud kaasavõetud kivide Kalevipoja jalgadeks ladumisel nii hoos, et tegid need algselt plaanitutest kaks korda suuremad. Mis nüüd saab? Gasell Kalevipoeg? Konn Kalevipoeg? Part Kalevipoeg? Ehee!

Igatahes liiga pikkade, lausa lopsakate Kalevipoja jalgade tõttu ei saanud isand Simson enam Kalevipoega lamavana teha, nagu algselt kavas oli, sest mägi oleks taiesele ette jäänud. Ja looduskaitse all olevat mäge Kalevipoja lamamise teelt eest ära vedada ka ei saanud. Nii modelleeris Simsoni isand kuju jooksvalt ümber mäele nõjatuvaks hiidmeheks. Mis tähendas ka mõningast proportsioonide sassiminekut. Aga võib-olla oli hoopis kunstiline taotlus, võta sa tagantjärgi kinni.

Aga vähe veel! Taas puhkes ühe etenduse eel Neerutis järve veerel ja Kalevipoja juures maailmatuma suur segadus, kui selgus, et Kalevipoja kujusse tuleb oma kivikest tooma ka president Arnold Rüütel isiklikult.

„Aga mul polnud kangelasel veel nägu valmis, aga kuidas sa presidendile näotut Kalevipoega näitad,“ rääkis Simson mulle oma toonasest totaalset kimbatuses. Muigas ja rääkis edasi.

Nimelt siis, suures kimbatuses aidanud skulptori hädast välja kodust, tolmusena kapi pealt leitud ülikooliaegne õpipoisi töö. See olnud kunagi loomise hetkel toona väga noore trompetisti Abi Zeideri portree. Just see saviportree kinnitatigi Neerutis Simsoni poolt Kalevipoja kivikolba külge, sest midagi enam kinnitada polnud. Nii me kuulus rahvuskangelane endale kuulsa trompetimängija näo sai ning ajalukku läks. Meie Neeruti Kalevipoeg on seega nii rahvuskangelane kui trompetist ühekorraga. *Two in one*, ütlesid reklaamiagendid seepeale.

2003. aastast saati lebasklebki siis kolmemeetrine Kalevipoeg-kangelane Neeruti Eesjärve veerel pühas rahu, ehmatades aruharva poolsurnuks mõne marjulise, kui see kogemata kujule otsa koperdab. Noor tamm on otse Kalevipoja kõrval jätkuvalt suures kasvutuhinas.

Kui 2017. aasta kevadel Neerutis kondasin, oli Kalevipoeg uppunud samblavaiba sisse, mis ta kivisel ihul vägevasti vohas. Nojah, nägu oli küll mõneti kannatada saanud ja taas, nagu paar korda varemgi, oma nina kaotanud, aga eks Kadrina valla vahvad töömehed käivad seda aeg-ajalt seguga kohendamas ja iluravi tegemas.

Tõdegem, et tänaseni mängivad aeg ja uudistajad Neeruti Kalevipoja elus jätkuvalt suurt rolli. See pole sugugi mitte unustusse vajunud taies, vaid igavesti elav Kalevipoeg. Oma suure samblatordi sees oli ta justkui legendaarne muinaskangelane Meeme meie uue rahvakirjaniku Andrus Kiviräha legendaarsest rahvuseeposlikust teosest „Mees, kes teadis ussisõnu“.

Mis aga kividest kokku kantud Kalevipoja kivistesse varvastesse puutub, siis üks neist, järjekorranumbrilt siis vast kuues või üheteistkümnes (oleneb, kust poolt vaadata) asub hoopis Kadrina saunas, Eesti ainsamas saunamuuseumis. Selle kinkis Kadrina Saunaklubile kunstnikuhärra Seakyll isiklikult tänutäheks Kalevipoja loomisele kaasaaitamise eest. Rohke kivikosti toomise eest, kiviladumisel abiks olemise eest. Ju oli tal muinaskangelase varbaid, küüned peal ja puha, igaks juhuks valmis tehtud rohkem kui kümme. Pärast oli hea saunasõpradele kinkida. Muuseumis saab legendaarset varvast nüüd leilivõtmise vahel oma silmaga kaeda ka, et ongi päris varvas ja puha.

Harald Rahupõld, Kadrina pasunakoori liige, kommenteerib:

Pasunakoor esines Eesjärvel isehitatud parvel. Initsiatiiv tuli Kaul Augasmägil. Ta organiseeris pontoonid, millele ehitati ujuvvahend. Esmane eesmärk oli rahvale lõbusõitu pakkuda ja järvel ringi kulgeda. Siis hargnes mõte edasi, et miks mitte parvele ka pillikoor paigutada ja sel moel muusikalisi elamusi ette kanda. Nii saigi tehtud, seda enam, et me olime parasjagu nii suured, et mahtusime parvele kenasti ära. Mitmel päeval mängisime, ei mäletagi täpselt, ehk 3-4 päeval. Tagasiside põhjal võib öelda, et muusika kõlas ümbrusse kenasti jaustus kaugele ja meil endal oli ka vahva. Ühel õhtupoolikul aga jäime järve peal tubli vihmahoo kätte – noodid said hästi kastetud, ise olime nagu kassipojad ja pillidest kallati vett välja.

Pärast üritusi jäi parv n-ö vabapidamisele. Seda pruugiti mitte kõige otstarbekamalt. Sellel üritati isegi lõket teha. Parv oli järvel vist järgmise kevadeni ja võeti siis koost lahti, sest muutus liiga ohtlikuks.

NEERUTI SELTSI KROONIKAST LOEME

KREUTZWALDI AASTA 2003

Andrus Kivirähk Kalevipoeg - vabaõhuetendus Neerutis Sadulamäel 13. juuni - 13. juuli 2003

- Neeruti Seltsi oma kaupade müügist laekus 403 krooni.
- Ostu-müügileping sõlmiti 17 käsitöömeistri-valmistajaga.
- Müügis oli 94 erineva nimetusega taiest.
- Lepinguliste kaupade müügikäive oli 24857 krooni.
- Väikevihikuid A-5 müüdi 2520 krooni eest.
- Käsitöösemeid annetasid Kadrina Päevakeskuse meistrid.
- Müügiga oli ametis 20 seltsi liiget.

Tiiu Uusküla, Neeruti Seltsi juhatuse esimees, kommenteerib:

Neeruti Seltsile anti luba või pandi kohustus müüa meeneid ja kirjasõna, mis sobiksid Kalevipoja ja Kreutzwaldi teemadega. Üleskutsele valmistada käsitöösemeid reageeris palju nobenäppe. Praktilise müügipaviljoni ehitas Avo Mumm. Ostjate seas oli ka proua Ingrid Rüütel.

NEERUTI SELTSI KROONIKAST LOEME

KREUTZWALDI SUGUVÕSA KOKKUTULEK

12. juulil 2003

Kadrinasse kogunes 154 suguvõsa liiget. Austati esivanemate kalme Kadrina kalmistul, külastati Lauluisa sünnipaika Jõeperes ja Kalevipoja vabaõhuetendust Sadulamäel. Koos oldi piknikul Neerutis.

Selts andis välja 2 toimetist:

A-525 Lauluisa sünnipaiga lugu

A-526 Kreutzwaldi suguvõsa juured

Malle Nukk, suguvõsa ja kokkutulekute eestvedaja, kommenteerib:

Kokkutulekule oli kogunenud peamiselt lauluisa noorima lelle Tõnise vanemate poegade Mihkli ja Gustavi liini järeltulevad põlvkonnad. Kaasajaks – 20 aastat hiljem – on esimese kolme rea noored ammu täisealiseks saanud ja elavad tegusat tänapäeva elu. Tagumiste ridade hõrenemine on olnud aga aja paratamatus. Meie rõõmuks on säilinud rohkesti nende suulist pärimust.

NEERUTI SELTSI KROONIKAST LOEME

IGIHALJAS *BEL CANTO* NEERUTIS SADULAMÄEL

Pärtlipäeval, 24. augustil 2003 kell 15:00

Laulavad rahvusoperi tenor Vello Jürna ja Kadrina naiskoor Katrina.

Tšellol Peeter Paemurru.

Pääse 30.- krooni, kuni kümneaastastele tasuta.

Kontserdi tulu paigutatakse Kadrina kalmistumüüri taastamise fondi.

Kontserdi tulu oli 1345 krooni.

Tii Uusküla, Neeruti Seltsi juhatuse esimees, kommenteerib:

Naiskoor *Katrina* esinemas 24.08.2003 koos Estonia ooperisolisti tenor Vello Jürnaga (01.12.1959-12.06.2007), kelle lapsepõlv selle paigaga oma emakodu kaudu tihedalt seotud oli ja kes Neeruti mägedes laulmist armastas. Kontserdi idee tuli ka tema poolt. Avo Mumm ehitas selleks puhuks uuesti kokku vahepeal lahti monteeritud pöördlava. Peeter Paemurru on esinejate varjus kindlasti olemas. See oli viimane pidu Sadulamäel kergelt tibava vihma all.

RAHVAMATKAD LAULUISA SÜNNIAASTAPÄEVA TÄHISTAMISEKS

Pearu Nukk

Kui volikogus oli Valimisliit Puhas Kadrina, sai antud lubadus korraldada kogukonnale üks avalik tasuta spordi- või kultuuriüritus iga kalendriaasta jooksul. Plaani sai võetud kaks riikliku tähtpäeva – Emakeelepäev ja Hõimupäev ning üks rahvamatk. Hõimupäev *Ugrimugri Kadrina* sai teoks, kuid seoses lahkarvamustega selle rahastamisel toimus see ainult korra. Emakeelepäeva lõpetasid *Corona*-hullusega seotud piirangud.

Kuna Andres Taimla oli eduka Türi rahvajooksu algataja, siis oli tema üks esimene PK liige, kellega sai asja arutada. Andres ütles, et otsi distants, kuid mitte üle 15 km. Määravaks sai Lauluisa 215. sünniaastapäev. Hiljem lisandusid teemat arutama kohaliku segakoori esindajana koorivanem Tea Viise ja PK liige volikogus Anneli Meibaum. Laulukoori rahvas ei tulnud siiski tehtud pakkumisega kaasa. Ei usutud, et 26. detsembril tahaks keegi kodust välja tulla. Otsustasin talgusupi ja pirukad ise välja teha. Taimla kutsus matkale ka vallavanema Kairit Pihlaku. Kutsutud sai kõik sugulased ja tuttavad, kokku tuli 11 matkajat. Seoses Lauluisa 215. sünniaastapäevaga plaanisime teha ka kontserdi. Appi tulid Muusikakooli õpetajad Margus Laugesaar ja Merike Trepp, Kadrina Kapell ja muusikakooli õpilased.

Pearu Nukk, Kairit Pihlak ja Ülo Kais Lauluisa sünnikohas